

SKUPŠTINA

Odbor za ljudska prava slobode

Broj 00-63-8/16- 8/

Podgorica, 30. mart 2016. godine

Povodom razmatranja Drugog i Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, Odbor za ljudska prava i slobode sa 62. sjednice, održane 21. marta 2016. godine, podnosi

IZVJEŠTAJ

O RAZMATRANJU DRUGOG I TREĆEG PERIODIČNOG IZVJEŠTAJA CRNE GORE O PRIMJENI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA O PRAVIMA DJETETA ZA PERIOD OD 2010. DO 2015. GODINE

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2015. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Rezolucije Evropskog parlamenta o Crnoj Gori od 11. marta 2015. godine,
- Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore iz oktobra 2014. godine,
- Rezolucije 2030 (2015) PSSE,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2015. godinu,
- aktivnosti Skupštine Crne Gore i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2014. godinu,

na 62. sjednici održanoj 21. marta 2016. godine, u proširenom sastavu, razmotrio je Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine.

Akcent u Planovima rada Odbora u posljednje tri godine, između ostalog, bio je na pravima djeteta, odnosno poljima djelovanja koja je **Savjet Evrope utvrdio u Strategiji o pravima djeteta 2012-2015**, a to su: porodica, razvijanje servisa socijalnih usluga i socijalne brige o djeci, obrazovanje i participacija djece i zaštita od seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja djece, dječje pornografije i dječje prostitucije.

Polazeći od činjenice da je u oktobru 2010. godine Crna Gora dobila obavezujuće **Preporuke Komiteta UN za prava djeteta** na sjednici u decembru 2011. godine kada su, u skladu sa članom 12 Konvencije UN o pravima djeteta, učestvovala i djeca iz Dječijeg doma „Mladost“ u Bijeloj i Centra za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“, **Odbor je kao ključne i prioritetne Preporuke Komiteta UN za prava djeteta izdvojio:**

- uspostavljanje sistema maloljetničkog pravosuđa (donošenje zakona, njegova implementacija, formiranje službi za rad sa maloljetnicima koji su u sukobu sa zakonom);
- reforma socijalne i dječije zaštite (usaglašavanje Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti sa UN Konvencijom o pravima djeteta, razvijanje socijalnih servisa posebno za djecu sa smetnjama u razvoju, razvijanje porodičnih savjetovaništa i unapređenje porodično- pravne zaštite);
- pitanje diskriminacije i inkluzije romske djece (obrazovna i socijalna inkluzija);
- dostupnost zdravstvene zaštite za svu djecu, a posebno za djecu sa smetnjama i nepostojanje ambulanti i savjetovaništa za zdravlje adolescenata i
- zabranu fizičkog kažnjavanja u ustanovama i u porodici i izrade strategija za borbu protiv nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i eksploatacije djece.

Odbor je povodom Međunarodnog dana ljudskih prava 10. decembra 2013. godine organizovao **tematsku sjednicu posvećenu pravima djeteta**, a u januaru 2014. godine, u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda CG i Delegacijom Skupštine CG u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, organizovan je **Drugi regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona** na temu: „Prava djeteta- unapređenje

položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, kao doprinos učešću Crne Gore u **Kampanji** Savjeta Evrope protiv seksualnog nasilja nad djecom **“Jedno od petoro”**.

U sklopu kontinuiranih aktivnosti posvećenih pravima djece, Odbor je u periodu od 2011. do 2015. godine razmotrio sledeće **izvještaje**: Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, Poseban izvještaj o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori, Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori, Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, Izvještaj o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije i Izvještaj „Postupanje policije sa djecom“, koje je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a tim povodom Odbor je donio Zaključke koje je prosljedio nadležnim organima na dalje postupanje.

U skladu sa nadzornom ulogom Odbor je organizovao i niz **posjeta ustanovama** u kojima borave djeca radi praćenja stanja i utvrđivanja stepena poštovanja njihovih prava.

Takođe, u cilju ostvarivanja direktnog kontakta sa građanima na lokalnom nivou radi praćenja implementacije zakona usvojenih u Skupštini, Odbor je organizovao osam **javnih tribina**, među kojima su **tri o pravima djeteta** na teme: „Prava djeteta- Implementacija Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici“, održana 28. februara 2011. na Cetinju, „Prava djeteta- Implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“, održana 30. septembra 2011. u Kotoru i „Prava djeteta- hraniteljstvo“, organizovana u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, 2. marta 2015. u Herceg Novom.

Odbor je podržao i priključio se **kampanjama**: „Govorimo o mogućnostima“, „Naučimo ih nešto drugo“, „Svako dijete treba porodicu“ i „Svi u vrtić“.

Polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2015. godinu:

“Određeni napredak je postignut kada su u pitanju prava djeteta. Akcioni plan za djecu za period 2013-2017 nastavlja da se sprovodi. Redovni sastanci Savjeta za prava djeteta su održani i na njima se raspravljalo o planiranim promjenama zakonskih propisa i institucionalnom razvoju sa fokusom na socijalna pitanja, u kontekstu sveukupne reforme socijalnih servisa.

Relevantni sektor Kancelarije Zaštitnika ljudskih prava nastavlja svoje aktivnosti na povećanju svijesti i jača se njihova vidljivost, što vodi ka povećanju slučajeva kojima se bave. U nekim njegovim preporukama navodi se nedostatak prijemčivosti od strane pravosuđa pri bavljenju slučajevima koji uključuju djecu; urađeno je istraživanje u cilju praćenja stanja. Ipak, sektor nema dovoljno osoblja i oslanja se na eksterne fondove za konkretne projekte. Kao što je naglasio komitet UN-a za prava djeteta, rad djece predstavlja razlog za zabrinutost u Crnoj Gori. Ta djeca su izložena eksploataciji i trgovini ljudima. Aktivnosti na izgradnji kapaciteta su nastavljene za sudije i policiju koji se bave djecom koja su u konfliktu sa zakonom; potreban je napredak u prilagođavanju ukupnog sistema pravosuđa dječijim pravima, uključujući i putem prikupljanja pouzdanih statističkih indikatora.

Što se tiče deinstitucionalizacije, operativni plan za dječiji dom u Bijeloj tek treba da bude usvojen. Individualni planovi staranja za korisnike javne ustanove Komanski most su sačinjeni i redovno se revidiraju, dok su kontakti sa roditeljima poboljšani. Individualni planovi su takođe pripremljeni kako bi se djeca koja potiču iz Crne Gore a koja su trenutno smještena u institucijama u Srbiji zaštitila. Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti mora se takođe sprovoditi djelotvorno.“ (strana 70 Preвода Izvještaja EK o Crnoj Gori za 2015. godinu),

Odbor je razmatranjem Drugog i Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta /u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore/ realizovati **dvadeset prvu** aktivnost, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2015. godinu.

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta je međunarodni sporazum o ljudskim pravima sa najvećim brojem ratifikacija u istoriji. Sa svoje 54 odredbe i opcionim protokolima ona pokriva najširi spektar građanskih, političkih, kulturnih, socijalnih i ekonomskih prava koja se odnose na svu djecu svijeta.

Četiri su osnovna principa koji određuju pristup Konvencije:

- nediskriminacija,
- aktivnosti preduzete u najboljem interesu djeteta,
- pravo na život, opstanak i razvoj i
- poštovanje stavova djeteta u skladu sa starosnom dobi i stepenom zrelosti.

Ovi principi predstavljaju smjernice za sve koji rade na promociji dječjih ljudskih prava, pa i samoj djeci mogu biti putokaz u realizovanju njihovih prava na opstanak, razvoj, zaštitu i participaciju.

Crna Gora je 23. oktobra 2006. godine podnijela sukcesorsku izjavu za set konvencija Ujedinjenih nacija. Samim tim, Crna Gora je prihvatila Konvenciju UN o pravima djeteta i obaveze koje proizilaze iz ovog međunarodnog dokumenta.

Odredbom člana 44 Konvencije ustanovljena je obaveza za države-potpisnice da Komitetu za prava djeteta dostavljaju izvještaj o mjerama na ustanovljavanju prava priznatih Konvencijom i o napretku postignutom u uživanju tih prava.

Države potpisnice Konvencije dužne su da u roku od dvije godine od prihvatanja Konvencije dostave Komitetu za prava djeteta izvještaj o njenoj primjeni. Nakon prvog inicijalnog izvještaja, države svakih pet godina dostavljaju izvještaje o napretku ostvarenom u zaštiti prava djeteta.

Vlada Crne Gore je u novembru 2008. godine uputila Komitetu za prava djeteta Inicijalni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period 2006. – 2008. godine.

Nakon razmatranja Izvještaja, Komitet za prava djeteta je 1. oktobra 2010. godine uputio preporuke Crnoj Gori.

PRETHODNO:

Prilikom razmatranja inicijalnog Izvještaja Crne Gore na sastancima 20. septembra i 1. oktobra 2010. godine Komitet za prava djeteta je ukazao na **sledeće pozitivne aspekte:**

Komitet konstatuje donošenje:

- (a) Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u julu 2010. godine;
- (b) Zakona o zabrani diskriminacije u julu 2010. godine; i
- (c) novog Porodičnog zakona u januaru 2007. godine.

Komitet pozdravlja ratifikaciju:

- (a) Opcionog protokola na Konvenciju o zabrani mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u martu 2009. godine;
- (b) Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i njenog Opcionog protokola u novembru 2009.;
- (c) Konvencije Savjeta Evrope iz 2009. godine o izbjegavanju apatridije u vezi sa državnom sukcesijom u aprilu 2010. godine;
- (d) Evropske konvencije o obeštećenju žrtava krivičnih djela nasilja u martu 2010. godine; i
- (e) Konvencije Savjeta Evrope iz 2005. godine o borbi protiv trgovine ljudima u julu 2008. god.

Tom prilikom Komitet je uputio Crnoj Gori 40 preporuka.

Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine prati primjenu Konvencije i preporuke Komiteta za prava djeteta dobijene prilikom razmatranja inicijalnog izvještaja 2010. godine.

Izradom Izvještaja je koordiniralo Ministarstvo rada i socijalnog staranja, a u njegovoj pripremi učestvovali su državni organi i organizacije civilnog društva koja se bavi zaštitom prava djeteta: Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo kulture, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima i NVO Centar za prava djeteta.

Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 5. novembra 2015. godine razmotrila je Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, koji je dostavilo Ministarstvo rada i socijalnog staranja i s tim u vezi donijela

ZAKLJUČKE:

1. Vlada je usvojila Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period 2010.- 2015. godine.

2. Zadužuje se Ministarstvo rada i socijalnog staranja da navedeni izvještaj prevede na engleski jezik i dostavi Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija, koji će Izvještaj, radi dalje procedure, dostaviti Komitetu Ujedinjenih nacija za prava djeteta (CRC Komitetu).

Uvodno obrazloženje na 62. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine dala je Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, koja je saopštila da:

- je Ministarstvo rada i socijalnog staranja koordiniralo izradom Izvještaja u čijoj pripremi su učestvovali: Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo kulture, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Vrhovno državno tužilaštvo, Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima i Centar za prava djeteta;

- je Izvještaj izrađen u skladu sa važećim Smjernicama specifičnim za sporazum u pogledu forme i sadržaja periodičnih izvještaja koje podnose države ugovornice, imajući u vidu Rezoluciju Generalne skupštine od 9. aprila 2014;

- je Crna Gora, kao država ugovornica, saglasno obavezama preuzetim pristupanjem Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, shodno članu 44 Konvencije, podnijela Komitetu UN za prava djeteta Drugi i Treći periodični izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period od 2010-2015. godine;

- je o sadržini Izvještaja poznato cjelokupno civilno društvo i šira javnost;

- je cilj Izvještaja da ukaže na mjere i aktivnosti koje je Crna Gora preduzela radi unaprjeđenja prava djeteta i da pokaže odgovornost u implementaciji preporuka UN Komiteta;

- se u Izvještaju ukazuje na napore koje je država uložila kako bi obezbijedila cjelovitost i koherentnost politike prema djeci, kao i sprovođenje akcija i mjera u različitim oblastima javnog života i svim sektorima koji se bave djecom;

- se Izvještaj sastoji od tri dijela, pri čemu prvi prati primjenu Konvencije i preporuke Komiteta dobijene prilikom razmatranja inicijalnog izvještaja, drugi dio sadrži statističke i druge podatke, a Treći usvojene zakonske i strateške dokumente relevantne za prava djeteta;

- Izvještaj sadrži: 1) pregled ostvarivanja prava kroz Preporuke iz sledećih oblasti: Opšte mjere sprovođenja, Definicija djeteta, Opšta načela, Građanska prava i slobode, Porodično okruženje i alternativno zbrinjavanje, Osnovno zdravlje i dobrobit, Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti i Specijalne mjere zaštite; 2) pregled pravnog sistema Crne Gore u oblasti zaštite prava djeteta i 3) pregled realizovanih aktivnosti i programa preduzetih na poboljšanju uslova za život, razvoj i socijalno uključivanje djece, s akcentom na osjetljive grupe djece kako bi se svakom obezbijedila dostupnost različitih resursa i ravnopravnost u njihovom korišćenju;

- podaci koji su dobijeni i uvršteni u Izvještaj ukazuju da je Crna Gora ostvarila napredak u pogledu integrisanja politika vezanih za djecu i prava djece u različitim segmentima i da je unaprijeđen zakonodavni okvir zaštite prava djece u okviru kojeg su implementirani međunarodni standardi i

- će na osnovu podataka i informacija sadržanih u periodičnom Izvještaju Komitet UN za prava djeteta imati uvid u primjenu Konvencije u Crnoj Gori u izvještajnom periodu.

U raspravi su učestvovali: Milisav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, Duška Šljivančanin, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Tijana Šuković, samostalna savjetnica u Kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima, Jelena Gluščević, predstavnica Centra za prava djeteta i dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Svi učesnici sjednice su izrazili zadovoljstvo napretkom u ostvarivanju prava djece u svim segmentima života. Ocijenjeno je da su preporuke Komiteta UN za prava djeteta dobro prihvaćene od institucija sistema i šire javnosti i da su preduzete brojne aktivnosti na njihovoj realizaciji. Zaključeno je da je napredak evidentan, posebno u poboljšanju zakonodavnog okvira, a u narednom periodu treba raditi na njegovoj implementaciji kako bi se u potpunosti dostigli standardi definisani Konvencijom UN o pravima djeteta.

Milisav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ je mišljenja da su izmjene Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti iz 2015. godine doprinijele unapređenju položaja djece sa smetnjama u razvoju i poboljšanju materijalnog položaja njihovih porodica. Obezbijeđena je kvalitetnija stomatološka zaštita za djecu sa smetnjama u razvoju. Određeni broj djece sa smetnjama u razvoju u prethodnom periodu uključen je u vaspitno-obrazovni proces.

S druge strane, iako su osnovani dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju u deset opština, ukazao je na potrebu njihovog otvaranja u svim ostalim opštinama u Crnoj Gori. U mnogim seoskim područjima za djecu sa smetnjama u razvoju nije obezbijeđena dostupnost usluga kao za djecu u gradskim sredinama.

U zdravstvenoj zaštiti postoje brojni problemi za djecu sa smetnjama u razvoju. Posebno je težak položaj djece sa oštećenjem sluha, jer ne postoji zakon o znakovnom jeziku za lica sa oštećenjem sluha, kao ni servisi opreme za slušna pomagala u Crnoj Gori. Izražen je nedostatak logopeda i defektologa, posebno u manjim opštinama. Diskriminacijom se smatra ukoliko se godinama osiguranika uslovljava zdravstvena zaštita i liječenje, a za djecu sa smetnjama u razvoju postoji starosna granica za ostvarivanje zdravstvene zaštite, jer djeca sa cerebralnom paralizom samo do 15. godine života imaju pravo da o trošku države borave u Institutu u Igalu. O ovom problemu su govorili i prilikom donošenja Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o zdravstvenom osiguranju u decembru 2015. Apelovao je na članove Odbora da obrate pažnju na Zakon o zabrani o diskriminacije lica sa invaliditetom i Zaključak koji je Skupština, na predlog ovog Odbora, donijela prilikom usvajanja navedenog Zakona kojim je definisana obaveza da Vlada Crne Gore izvrši analizu propisa i njihovo usklađivanje sa Zakonom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom.

Ukazao je i na jedan vid zloupotrebe djece od strane roditelja koji ih fotografišu i slike objavljuju u medijima uz pozive za pomoć zbog teškog materijalnog stanja, čime se djeca od samog početka dovode u nezgodan položaj u odnosu na njihove vršnjake.

Postoji problem i u stanovanju djece sa teškoćama u razvoju i njihovih porodica, ali se nada da će se predstojećim programom socijalnog stanovanja to postepeno rješavati.

Apelovao je da se što je moguće prije imenuje zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta i da se ubuduće ne desi da ta funkcija bude upražnjena sedam ili osam mjeseci.

Duška Šljivančanin, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je saopštila da su u Izvještaj koji je podnijela Vlada Crne Gore unešene i aktivnosti Zaštitnika usmjerene na poboljšanje položaja djeteta, a sve ono gdje imaju drugačiji stav u odnosu na Vladu, Institucija će dostaviti u Izvještaju o pravima djeteta čija izrada je u toku i koji će Zaštitnik samostalno podnijeti Komitetu UN za prava djeteta. Očekuje da će na narednom zasijedanju Skupštine biti imenovana zamjenica Zaštitnika za prava djeteta.

Tijana Šuković, samostalna savjetnica u Kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima je saopštila da su preporuke koje su Crnoj Gori date u oblasti prava djeteta integrisane u Nacionalnoj strategiji za borbu protiv trgovine ljudima, čija implementacija se prati kroz jednogodišnje akcione planove. Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima u cilju implementacije datih preporuka je inicirala izmjenu krivičnog zakonodavstva u dijelu uvođenja odredbe o sklapanju nedozvoljenog braka kao oblika izvršenja krivičnog djela trgovine ljudima, jer su primijetili porast broja sklopljenih maloljetničkih prisilnih brakova, posebno kod romske populacije. Takođe su uticali na izmjenu člana 445 Krivičnog zakonika Crne Gore koji se odnosi na trgovinu maloljetnim licima radi usvojenja i pomjeranje starosne granice na 18 godina čime se pruža šira pravna zaštita.

Fokus njihovih aktivnosti u prethodnom periodu bio je usmjeren na preventivno djelovanje. Realizovali su niz programa u cilju jačanja stručnih kapaciteta predstavnika državnih organa za rano prepoznavanje i preventivno djelovanje u identifikaciji potencijalnih žrtava trgovine ljudima, a trenutno, u saradnji sa Upravom za kadrove, realizuju programe i systemske edukacije državnih službenika i namještenika o ovoj problematici. U saradnji sa Ministarstvom prosvjete obezbijedili su systemsku edukaciju djece o problemima trgovine ljudima u okviru posebne nastavne jedinice predmeta Građansko vaspitanje.

Proširili su djelovanje na bilateralnom planu potpisivanjem protokola o saradnji sa Kosovom i Albanijom kako bi preventivno djelovali u odnosu na pojave prisilnog prosjačenja i eksploatacije djece.

Jelena Gluščević, saradnica u Centru za prava djeteta je saopštila da se Centar više od 13 godina bavi kontinuiranim monitoringom prava djeteta u Crnoj Gori i da su učestvovali u izradi Izvještaja koji je Vlada podnijela Komitetu UN za prava djeteta, ali u narednom periodu Centar priprema i svoj izvještaj koji će dostaviti Komitetu. Posebno je važan izvještaj koji će sastaviti djeca, a njegovom izradom koordiniraće Centar za prava djeteta. U susret ovom Izvještaju posljednje zasijedanje Dječjeg parlamenta u Skupštini Crne Gore bilo je posvećeno tome, jer je važno prepoznati stavove i mišljenja djece i u tom pravcu djelovati.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je ocijenio da je dobro što je Izvještaj realan i što će Komitet UN za prava djeteta kroz razmatranje izvještaja Vlade, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Centra za prava djeteta moći sagledati stanje u oblasti prava djeteta u Crnoj Gori. Iz Izvještaja se može zaključiti da je mnogo urađeno na realizaciji 40 preporuka koje je Komitet za prava djeteta uputio Crnoj Gori 2010.god. Time je poboljšana položaja djece u Crnoj Gori, ali prostora za dalje djelovanje ima, posebno u dijelu koji se odnosi na djecu sa teškoćama u razvoju, kojoj Odbor posvećuje posebnu pažnju. Poboljšanje položaja ove djece je prioritet ne samo Odbora i Skupštine Crne Gore, nego i cijelog društva, zaključio je Predsjednik Odbora.

Prema informacijama sa sjednice Odbora Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta će prema rasporedu zasijedanja Komiteta UN za prava djeteta biti razmatran krajem 2017. godine, tako da će se Izvještaj moći dopuniti onim što je u međuvremenu realizovano.

Povodom razmatranja Drugog i Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine Odbor za ljudska prava i slobode je na 62. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode od 21.marta 2016.god. jednoglasno (sa šest glasova "za") donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode cijeni da je Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, a koji je Crna Gora saglasno obavezama preuzetim pristupanjem Konvenciji UN o pravima djeteta i shodno članu 44 Konvencije podnijela Komitetu UN za prava djeteta, objektivna i realna, sa veoma preglednim i sadržajnim prikazom svih aktivnosti koje su nadležni organi Crne Gore preduzeli u cilju implementacije 40 Preporuka Komiteta UN za prava djeteta upućenih Crnoj Gori prilikom razmatranja Inicijalnog izvještaja u oktobru 2010. godine.

2. Odbor za ljudska prava i slobode izražava zadovoljstvo što su nadležni organi Crne Gore pokazali odgovornost u implementaciji Preporuka Komiteta UN za prava djeteta, o čemu svjedoče podaci o brojnim mjerama, aktivnostima i naporima koje nadležni državni organi, u saradnji sa civilnim sektorom i međunarodnim organizacijama, koordinirano i kontinuirano realizuju kako bi se obezbijedila cjelovitost i koherentnost politike prema djeci, čiji je cilj unapređenje prava djeteta i njihovog položaja u društvu.

3. Na osnovu podataka sadržanih u Izvještaju i pregleda aktivnosti na realizaciji Preporuka iz sledećih oblasti: Opšte mjere sprovođenja, Definicija djeteta, Opšta načela, Građanska prava i slobode, Porodično okruženje i alternativno zbrinjavanje, Osnovno zdravlje i dobrobit, Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti i Specijalne mjere zaštite, kao i aktivnosti na poboljšanju pravnog sistema Crne Gore u oblasti zaštite prava djeteta, Odbor zaključuje da je u izvještajnom periodu Crna Gora ostvarila značajan napredak u pogledu integrisanja politika vezanih za djecu i prava djece u različitim segmentima.

Takođe, usvajanjem niza zakona i strateških dokumenata, među kojima su: Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (2010), Zakon o zabrani diskriminacije (2010), Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku (2012), Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti (2013), Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika (2013), Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom (2015), Strategija razvoja hraniteljstva (2012-2016), Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite (2013-2017), Nacionalni plan akcije za djecu (2013-2017), Strategija zaštite od nasilja u porodici (2016-2020), unaprijeđen je zakonodavni okvir zaštite prava djece u okviru kojeg su implementirani međunarodni standardi.

4. Takođe, polazeći od podataka sadržanih u Drugom i Trećem periodičnom izvještaju, Odbor konstatuje da su preduzete brojne aktivnosti na informisanju i podizanju svijesti o pravima djeteta i poštovanju njihovih stavova, kroz učenje o njihovim pravima u okviru predmeta Poznavanje društva i Građansko obrazovanje, a u školama su formirani dječji parlamenti.

Skupština Crne Gore od 2012. godine organizuje program građanskog obrazovanja Demokratske radionice "Barbara Pramer" koji ima za cilj da doprinese jačanju veza između parlamenta i mladih, posebno osnovnoškolske populacije i posvećen je afirmaciji prava djece na participaciju.

Vlada Crne Gore, u saradnji sa međunarodnim partnerima, je uspješno sprovela kampanje "Govorimo o mogućnostima", "Svako dijete treba porodicu", „Jedno od petoro“ i "Svi u vrtić", kojima se i Odbor za ljudska prava i slobode pridružio i pružio podršku.

Takođe, institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda je u okviru projekata „Obrati se Zaštitniku“ i „Djeco, pišite Ombudsmanu“ dala svoj doprinos u informisanju i podizanju svijesti o pravima djeteta.

5. Odbor pohvaljuje kontinuirane obuke svih profesionalaca koji rade sa djecom (državnih službenika i namještenika, tužilaca za maloljetnike, sudija za maloljetnike, advokata, policijaca, stručnih saradnika iz oblasti socijalne i dječje zaštite, prosvjetnih i zdravstvenih radnika) i podstiče organe nadležne za sprovođenje obuka da intenziviraju aktivnosti jer je znanje o postupanju prema djeci potrebno stalno unapređivati u cilju uvažanja najboljeg interesa djeteta, poštovanja njihovih stavova i unapređenja njihovog položaja.

6. Imajući u vidu Preporuku Komiteta UN za prava djeteta da se obezbijedi da se princip najboljeg interesa djeteta, u smislu člana 3 Konvencije, na odgovarajući način integriše u sve zakonske odredbe i sprovodi u praksi u sudskim i upravnim odlukama i u programima, projektima i službama koje imaju uticaj na djecu, Odbor za ljudska prava i slobode posebno cijeni aktivnosti koje su nadležni organi preduzeli na realizaciji ove preporuke.

Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti propisano je da se socijalna i dječja zaštita zasniva na principu uvažavanja najboljeg interesa korisnika u ostvarivanju prava iz dječje zaštite.

Takođe, Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku utvrđeno je da se postupanje prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela zasniva na: poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda, uvažavanju najboljeg interesa maloljetnika, zabrani diskriminacije po bilo kom osnovu, razumljivosti jezika, upotrebi tehnologije prilagođene uzrastu i stepenu razvijenosti maloljetnog lica, poštovanju prava na privatnost maloljetnog lica u svim fazama postupka, uvažavanju prava maloljetnika da slobodno izraze svoje mišljenje, što većem izbjegavanju ograničenja lične slobode maloljetnika, podsticanju primjene alternativnih mjera i načina postupanja prema maloljetnicima, davanju prednosti krivičnim sankcijama koje se ne izvršavaju u institucionalnim uslovima i davanju posebnog značaja obuci i specijalizaciji kroz multidisciplinarni pristup i institucionalnu saradnju.

7. Odbor za ljudska prava i slobode zaključuje da su donošenjem Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti i određenog broja pravilnika u skladu sa ovim Zakonom, mapiranjem i analizom usluga socijalne zaštite u svim crnogorskim opštinama, kreiranjem baza lokalnih usluga socijalne zaštite, uspostavljenjem Direkcije za razvoj usluga koja će se baviti pitanjima finansiranja usluga na lokalnom i državnom nivou stvoreni preduslovi za dalje poboljšanje sistema socijalne i dječje zaštite i unapređenje zaštite ugroženih kategorija stanovništva.

8. Polazeći od Preporuke Komiteta da se izvrši pregled politika kako bi se prevenirao smještaj djece u institucije i smanjio njihov broj djece u ustanovama i da se nastavi sa davanjem prednosti smještaju u porodičnom okruženju nasuprot institucionalnom smještaju, Odbor podržava aktivnosti nadležnih državnih organa na realizaciji Preporuke. Naime, Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti definisana je obaveza svih koji rade na poslovima dječije zaštite da ulože maksimalne napore da pomognu ostanak djeteta u porodici kroz pružanje podrške porodici, a ako to nije moguće ili nije u najboljem interesu djeteta, kroz pružanje porodičnog smještaja- hraniteljstva. Novim Zakonom je propisano da se djetetu mlađem od tri godine ne obezbjeđuje smještaj u ustanovi, te da se smještaj u ustanovi obezbjeđuje isključivo kada su iscrpljene sve druge mogućnosti, te da se preispituje najmanje jednom u šest mjeseci.

Odbor pozdravlja aktivnosti Vlade Crne Gore koja je, u saradnji sa UNICEF-om, u okviru Kampanje „Svako dijete treba porodicu“ podizanjem svijesti javnosti u vezi sa negativnim uticajem

institucionalizacije na razvoj djeteta doprinijela poboljšanju stanja, a rezultati su vidljivi, jer je broj djece smještene u hraniteljskim porodicama, naročito broj djece smještene u nesrodničkim hraniteljskim porodicama krajem 2014. godine u odnosu na period prije Kampanje bio povećan za 200%, odnosno 3,2 puta.

9. Odbor konstatuje da je u izvještajnom periodu, u okviru reforme sistema socijalne i dječje zaštite, poboljšan položaj djece sa smetnjama u razvoju otvaranjem dnevnih centara u deset opština u Crnoj Gori. Takođe i Male grupne kuće u Bijelom Polju namijenjene djeci sa smetnjama u razvoju bez roditeljskog staranja ili čijim je roditeljima oduzeto to pravo. Poboljšano je i njihovo uključivanje u vaspitno-obrazovni proces i obezbjeđivanje kvalitetnije stomatološke zaštite.

10. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja inicijative Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima za izmjenu zakonodavstva u skladu sa Preporukama Komiteta UN za prava djeteta koje su rezultirale izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore 2013. godine u dijelu uvođenja odredbe o sklapanju nedozvoljenog braka kao oblika izvršenja krivičnog djela trgovine ljudima i izmjenom člana 445 koji se odnosi na trgovinu maloljetnim licima radi usvojenja i pomjeranje starosne granice na 18 godina čime se pruža šira krivičnopravna zaštita od trgovine maloljetnim licima.

11. Za pohvalu su aktivnosti Centra za prava djeteta koji će, pored učešća u izradi Drugog i Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o primjeni Konvencije o pravima djeteta koji je podnijela Vlada Crne Gore i izrade svog izvještaja, koordinirati izradom izvještaja koji će sastaviti djeca s obzirom da je veoma važnim ocijenjeno prepoznavanje stavova i mišljenja djece i njihova participacija u pripremi i realizaciji javnih politika koje se tiču njihovog društvenog položaja.

12. Uz pozitivne ocjene za ostvareni napredak u oblasti prava djeteta koji je prepoznat od svih učesnika na sjednici Odbora, predloženo je da se u narednom periodu više napora uloži u implementaciju usvojenog zakonodavstva kako bi se standardi definisani Konvencijom UN o pravima djeteta u potpunosti dostigli.

Prostora za dalje djelovanje ima u odnosu prema djeci sa smetnjama u razvoju, zbog čega Odbor ovoj osjetljivoj grupi posvećuje posebnu pažnju, zato što poboljšanje njihovog položaja treba da bude prioritet ne samo Odbora i Skupštine Crne Gore, nego i cijelog društva.

Stoga, Odbor podstiče nadležne institucije da, u skladu sa mogućnostima i raspoloživim finansijskim sredstvima, ulože dodatne napore na realizaciji aktivnosti u uspostavljanju usluga socijalne i dječje zaštite na lokalnom nivou, prvenstveno dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju, kao i na poboljšanju zdravstvene zaštite za ova lica.

13. Imajući u vidu da je čl. 3, 16, 17 i 19 Konvencije UN o pravima djeteta propisana zaštita najboljeg interesa djeteta– zaštita prava na privatnost, uloga medija, zaštita od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zloupotrebe ili eksploatacije, Odbor za ljudska prava i slobode ukazuje da se ova prava moraju u potpunosti poštovati, ističući veoma važnu ulogu medija koji, poštovanjem navedenih principa, kroz etičko izvještavanje o djeci, posebno djeci smještenim u institucijama, kao i djeci čije se porodice nalaze u teškom materijalnom stanju, treba da pruže doprinos u ostvarivanju njihovih prava.

14. Prema informacijama sa sjednice Odbora Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, će prema rasporedu zasjedanja Komiteta UN za prava djeteta, biti razmatran krajem 2017. godine, tako da će se moći dopuniti onim što je u međuvremenu realizovano. Odbor za ljudska prava i slobode preporučuje Ministarstvu rada i socijalnog staranja da u saradnji sa nadležnim subjektima koji su učestvovali u pripremi Izvještaja prikupi podatke o svim u međuvremenu realizovanim kroz dopunu Izvještaja i o tome obavijesti Komitet UN za prava djeteta.

15. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dostaviće Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na dalji postupak i Centru za prava djeteta i Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, na upoznavanje.

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković